

Lastniki gradiča Rocen v Tacnu pod Šmarno goro

Jurij Šilc

Gradič Rocen ali Rocin (*Rutzing, Ruzing, Rotzen*) stoji obdan z lepim parkom na skrajnem zahodnem delu Tacna, tik pod Grmado na nekoliko vzvišenem prostoru. Na zunanjsčini zgledno prenovljenega dvonadstropnega gradiča pravokotnega tlorisa je še mogoče prepoznati sestavine baročne arhitekture (vogalna rustika in okenske obrobe), žal pa je notranjščina močno predelana.

Leta 1761 je imelo zemljiško gospostvo Rocen po deželni deski, kakor se je imenovala plemiška zemljiška knjiga, 84 $\frac{1}{4}$ fundalnih in 57 $\frac{1}{3}$ običajnih kmetij (= hub). To je bil tudi čas njegovega največjega razcveta.

Jožefinski kataster iz leta 1787 kaže, da je imelo gospostvo Rocen v Tacnu za dva grunta svoje, gosposčinske zemlje. Tu so mu bile podložne še tri cele kmetije, in sicer: Roka Novaka, Aleša Tomšiča in Nikolaja Pravharja; polovična kmetija Matije Potočnika ter kočarji: Jože Sušnik, Luka Tomšič, Nikolaj Lampič, Primož Čizman, Franc Lampič in Gregor Hočevar. V Tacnu je bilo v 17. stoletju še več rocenske podložniške zemlje; dve četrtinski kmetiji in šest kočarjev je verjetno okrog leta 1650 ob ženitvi Marije Sidone Gall z Janezom Krsnikom baronom Mosconom prešlo pod gospostvo Radeče (*Ratschach*) od koder je izviral baron Moscon.

Tekom stoletij je imelo rocensko gospostvo razne lastnike, med drugimi tudi Lamberge v 16. stoletju, Raspe v 17. stoletju, Schweigerje v 18. stoletju in Lazarinije v 19. stoletju. Najdlje so bili lastniki Schweigerji plemeniti Lerchenfeldi, kar 137 let, od 1671 do 1808.

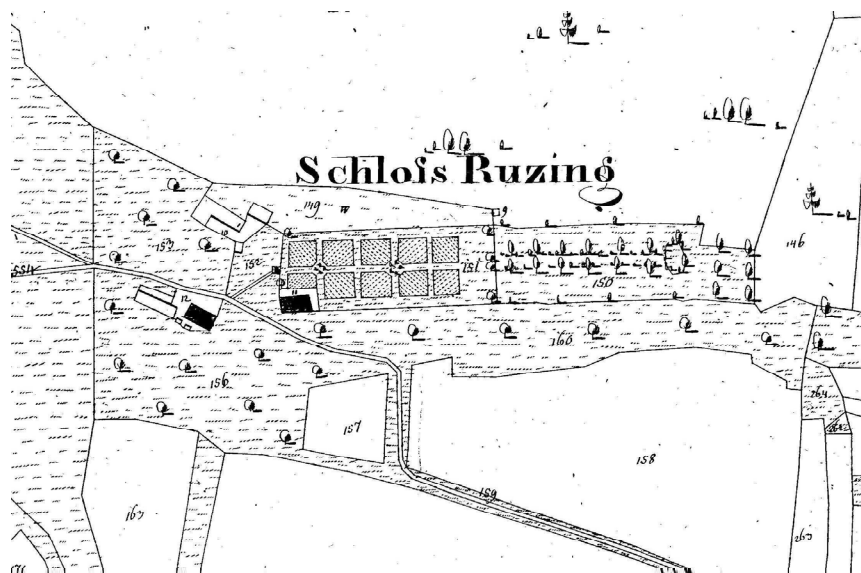
Valvazorjeva upodobitev Rocna
(Mestni muzej Ljubljana)

Lambergi, Galli in Werneghki

V 16. stol. so bili lastniki gospostva Rocen pl. Lambergi, saj Valvasor navaja, da je bil leta 1535 lastnik kranjski deželni vicedom Volf pl. Lamberg. Kasneje sta posestvo dolgo let uživala Ludvik Gall pl. Gallenstein in njegova žena Ana, rojena Lamberg. Kasnejši lastnik je bil Volf Andrej pl. Wernegekh z Rake.

Raspi, Mosconi in Paradeiserji

Volf Andrej pl. Wernegekh je posestvo 28. maja 1612 prodal Janezu Sigfridu pl. Raspu z Ostrega vrha in Dola. Po Janezovi smrti je leta 1622 gospostvo pripadlo njegovemu sinu Erazmu pl. Raspu. Njegova hči Marija Sidona se je poročila z Janezom Krsnikom baronom Mosconom, ki je z ženitvijo postal lastnik gospostva. Marija Sidona baronica Moscon je 18. maja 1656 gospostvo prodala Adamu Khniffezu. Kasneje je lastnik postal zopet Janez Krstnik baron Moscon, in sicer do leta 1671.

Gospostvo Rocen na franciskeyskem katastru iz leta 1826
(Katestral Plan der Gemeinde Tazen, 1826, ARS)

Iz Valvazorjove upodobitve Rocna, kakor tudi iz nekaterih virov, je razvidno, da je stal v bližini gradu Rocen tudi manjši dvorec istega imena. Leta 1654 je bil njegov lastnik Lovrenc pl. Paradeiser, ki ga je prav tedaj prodal Leonhardu Merheriču, imenovanem Fabjanič, kateri je bil poročen z Margareto, rojeno Paradeiser. Dvajset let kasneje, leta 1674, ga je Leonhard izročil svojemu sinu Ernestu Engelbertu. Po njegovi smrti leta 1710 je varuh njegovih otrok Volf Albert Scwab pl. Lichtenberg dvorec izročil v zakup Ignacu Rženu. V njegovem času je dvorec postal gosposčinska pristava.

Valvasor omenja leta 1689 v Slavi vojvodine Kranjske (*Die Ehre des Herzogthums Krain*), da je bila na Rocnu tudi grajska kapela. Prav gotovo so tudi rocenski graščaki vzdrževali hišne duhovnike (*sacelane*), ki so opravljali hišno službo božjo. Žal so se nam ohranili le podatki o dveh: leta 1748 je bil tu admistrator Frančišek Berlič, v letih 1751-1755 pa je bil tu sacelan Andrej Stekar (r. 1699, u. 1759).

Leta razcveta: dolgo obdobje Schweigerjev

Kot smo že omenili je bilo gospostvo Rocen do leta 1671 v lasti Janeza Krstnika barona Moscona, takrat pa je prešlo v last Mateja Henrika Schweigerja pl. Lerchenfelda. Matej Henrik je umrl leta 1681 in nasledil ga je sin Karel Henrik.

Novo pridobljeno gospostvo združil z gospostvom Rocen. Prav tako pa tudi grad Blagovica, ki je bil v lasti Schweigerjev vse od leta 1658, ko ga je kupil Matej Henrik. Baron Franc Karel je umrl leta 1761 in v svoji oporoki z dne 6. septembra 1761 za svojega glavnega dediča imenoval sina Franca Jožefa.

1. MATIJA SCHWEIGER pl. LERCHENFELD
žena ANA SUZANA TRILLER pl. TRILLEGKH
(njeni starši: Nikolaj Triller in Elizabeta Lušnik)
i* Matej Henrik Schweiger pl. Lerchenfeld
↓
2. MATEJ HENRIK SCHWEIGER pl. LERCHENFELD (r. 31. VIII. 1640, u. 28. II. 1681)
žena MARIJA KLARA AB HÜZING
(njeni starši: Burkart ab Hüzing in Marija Magdalena Rasp)
i Alojzija pl. Schweiger
ii Janez Friderik Schweiger pl. Lerchenfeld
iii Marija Suzana pl. Schweiger (poročena s Karel Jožef pl. Coppini)
iv* Karel Henrik Schweiger pl. Lerchenfeld
v Jožef Filip Schweiger pl. Lerchenfeld (u. 31. III. 1745)
vi Marija Rozalija pl. Schweiger (poročena z Volf Gotard pl. Sonce)
vii Helena pl. Schweiger
↓
3. KAREL HENRIK SCHWEIGER pl. LERCHENFELD (u. 11. II. 1736)
žena ANA FELICITA grofica pl. BURGSTALL
(njeni starši: grof Sigefrid in Alemena Veronika pl. Palmburg)
i Marija Suzana pl. Schweiger (poročena s Frančišek Anton pl. Oblak)
ii Marija Katarina Helena pl. Schweiger (poročena z Janez Sigismund Breckerfeld)
iii* Franc Karel Schweiger pl. Lerchenfeld
↓
4. FRANC KAREL SCHWEIGER pl. LERCHENFELD (r. 1715, u. 6. IX. 1761)
žena MARIJA FRANČIŠKA grofica THURN-VALSASSINA
(njeni starši: Maksimiljan grof Thurn in Frančiška pl. Mausburg)
i Marija Antonija pl. Schweiger
ii* Franc Jožef Schweiger pl. Lerchenfeld
iii Marija Alojzija pl. Schweiger
iv Marija Ana Felicija pl. Schweiger (r. 1741, u. 1780) (poročena s Ferdinand Jurič)
v Janez Schweiger pl. Lerchenfeld
↓
5. FRANC JOŽEF SCHWEIGER pl. LERCHENFELD (r. 19. XI. 1736, u. 1817)

Rodovnik Schweigerjev pl. Lerchenfeld
(Genealoške tablice in debla, ARS)

Morda velja na tem mestu omeniti tudi, da je bil njegov brat Jožef Filip 21. februarja 1707 s strani škofije in vodiške župnije naprošen, da prevzame vrhovno nadzorstvo nad ključarji in delavci ob zidanju nove šmarnogorske cerkve. Ključarjem pa to ni bilo všeč in so odstopili. Nasploh je bilo veliko šmarnogorskih ključarjev doma iz Tacna, leta 1517 se omenja celo nek Andrej Kalbič doma na Rocnu (*Raitzini*).

Ko je Karel Henrik leta 1736 umrl, je postal lastnik njegov sin Franc Karel baron Schweiger pl. Lerchenfeld. On je že leta 1727 po Rozaliji pl. Sonce podedoval tudi grad Otočec. Okoli leta 1758 je kupil od dedičev Mihaela Purgeja pl. Purg tudi gospostvo Repnje (*Reittelstein*). Kot je razvidno iz njegovega zapuščinskega inventarja z dne 22. septembra 1761, je svoje

Baron Franc Jožef je bil uradno priznan za lastnika 30. decembra 1761. Vendar pa je od svojih posestev do smrti 1817 ohranil le Otočec. Blagovico proda 16. februarja 1810 dr. Janezu Burgerju, Rocen pa 3. marca 1808 Francu Ksaverju Ignacu baronu Lazariniju za 67.000 goldinarjev. S tem se je končalo obdobje Schweigerjev pl. Lerchenfeldov na Rocnu.

Tacenska cerkev sv. Jurija, ki se omenja leta 1526 v popisu cerkvenih dragocenosti na Kranjskem in leta 1631 v vizitacijah škofa Rajnalda Scharlichija, je bila nekoč rocenska graščinska kapela. Že za časa Rasprov ali Mosconov je morala biti cerkev povečana. O tem priča slabo vidna letnica 1640 na zvoniku cerkve in omemba neposvečenega kora (prezbiterija)

v vizitacijah leta 1653. V sredini ladje je bila nekoč v tleh tudi grobnica rocenske gospode. Zapis v župnijski kroniki iz leta 1890 omenja, da je bil na črni nagrobni plošči še delno viden napis, da je bila tu 3. junija 1676 pokopana Marija Schweiger.

Baronu Francu Feliksu je po smrti 16. junija 1860 sledil sin Henrik, ki pa je imel, kot zadnji Lazarini, gospostvo v lasti le sedem let.

1. IGNAC GOTFRID baron. LAZARINI (r. 1729, u. 1811) p. 1761
žena MARIJA JOŽEFA ELEONORA BARONICA APFALTRERN (r. 1732, u. 1814)
| (njeni starši: Janez Zajfrid baron Apfalter in Marija Henrieta grofica Barbo-Waxenstein)
| i* Franc Ignac baron Lazarini
↓
2. FRANC IGNAC baron LAZARINI (r. 1765, u. 1832) p. 1793
žena MARIJA JOŽEFA baronica JURič (r. 1771, u. 1809)
| (njeni starši: Ferdinand baron Jurič in Marija Ana Felicija pl. Schweiger)
| i* Franc Feliks baron Lazarini
↓
3. FRANC FELIKS baron LAZARINI (r. 1802, u. 1860), p. 1840
žena ANA MARIJA grofica BRANDIS (r. 1818, u. 1888)
| (njeni starši: Henrik Adam grof Brandis in Jožefa grofica Welsler-Welsersheimb)
| i* Henrik baron Lazarini
↓
4. HENRIK baron LAZARINI (r. 1842, u. 1914) p. 1872
žena KATARINA HOČEVAR

Rodovnik Lazarinijev
(Genealoške tablice in debla, ARS)

Je bila to morda Marija Klara ab Hüzing, žena Mateja Henrika Schweigerja pl. Lerchenfelda? Grobnica je bila kasneje zasuta.

V tistih časih je gradič Rocen obiskal tudi duhovnik in pesnik Valentin Vodnik. V svojem rokopisu *Itinerarium 1808 et 1809*, v katerem popisuje svoja potovanja po Kranjskem in Štajerskem, omenja, da je bil maja leta 1808 v Mednem, Vikrčah in na Rocnu.

V rokah smledniških baronov Lazarinijev

Leta 1808 je torej postal novi lastnik gospostva Rocen baron Franc Ignac Lazarini, ki je nekaj pred tem, 13. novembra 1795, kupil od Franca Jožefa barona Flödnik tudi brezupno zadolženo gospostvo Smlednik (*Flödnik*), ki je bilo prej sto let v lasti baronov Smledniških.

Franc Ignac baron Lazarini je umrl na veliki četrtek, 19. aprila 1832, in zapustil Rocen hkrati z gospostvom Smlednik in Podčrtrtek svojemu sinu baronu Francu Feliksu.

Ker je v Tacnu čez Savo v tistih časih še vedno vozil brod, ki je bil že od leta 1569 inkorporiran davčnemu uradu v Ljubljani, je baron Franc Feliks leta 1844 naredil na tem mestu lesen most, ki ga je imenoval »Marijin most«. Cesarsko kraljeva dvorna pisarna je dovolila baronu Lazariniju z odlokom z dne 24. decembra 1840, da sme pobirati mostnino, kadar bo most dograjen, in sicer: od vpreženega ali nevpreženega velikega živinčeta po 6 kr., od malega živinčeta po 1 kr. in od posameznega človeka, ki gre peš čez most, tudi po 1 kr. Ko je bilo leta 1848 odpravljeno fevdalno razmerje, so se začeli nekateri kmetje upirati tudi plačevanju mostnine. Vendar se nadležne mostnine niso znebili vse do leta 1907, ko je neurje odneslo del mostu.

Na pragu 20. stoletja: lastniki se hitro menjajo

Henrik Lazarini je rocensko posestvo 6. februarja 1867 prodal stotniku Janezu Juriju Winklerju za 17.000 goldinarjev. S prisvojitveno listino z dne 28. septembra 1875 je posestvo postalo last Winklerjeve hčere Terezije, ki se je poročila s trgovcem Henrikom Maurerjem iz Ljubljane. Njen zet je bil nekdanji avstrijski vojni minister in ob pričetku prve svetovne vojne armadni poveljnik general baron Moric Auffenberg. On je večkrat bival v gradu Rocen, zlasti potem, ko je bil po porazu na severni fronti upokojen. Od Terezije Maurer sta Rocen 22. januarja 1922 kupila ljubljanska veletrgovca Hanuš Kraft in Ivan Jelačin. Vendar sta ga že 13. marca 1930 prodala Slovenski frančiškanski provinci sv. Križa.

Frančiškanski Antonianum

Leta 1930 je Slovenska frančiškanska provinca sv. Križa tu ustanovila rezidenco, kjer je bil najprej klerikat za gimnazijce, potem počitniški dom za klerike. Redovno hišo so imenovali »Antonianum«. Tu so delovali:

- p. Gratianus Herič iz Sv. Križa pri Ljutomeru,
- p. Evstahij Berlec iz Sela pri Kamniku,
- p. Emerik Landergott iz Sv. trojice na Štajerskem,
- p. Karl Dijak iz Ljutomera,
- p. Jožef Aljančič iz Trnovega,
- p. Albert Pirc iz Mekinj,
- p. Ananija Vračko iz Sv. Štefana na Štajerskem,
- p. Ferdinand Zajec iz Novega mestra in
- p. Bogdan Markelj iz Podbrezj.

Tik pred drugo svetovno vojno so imeli frančiškani tu tudi svojo tiskarno.

Frančiškani so v začetku tu tudi maševali, a so na pritožbe okoliških župnikov iz Šmartna pod Šmarno goro, Šentvida nad Ljubljano in Pirnič leta 1937 prenehali maševati. Očitano jim je bilo, da so javni oratorij na Rocnu odprli v nasprotju z določili cerkvenega zakonika. Verjetno pa jih je bolj motilo to, da so okoličani iz Pirnič, Zavrha, Vižmarij, Broda in Tacna množično obiskovali maše na Rocnu; še bolj pa so jim šle v nos razne nabirke, ki so jih zbirali frančiškani.

Splošno ljudsko premoženje

Po koncu druge svetovne vojne je bilo posestvo nacionalizirano in je prišlo v splošno ljudsko premoženje. Najprej so v njem uredili upravne prostore milice in leta 1953 so iz Gorenjega Logatca preselili sem nižjo šolo za notranje zadeve. Dne 18. maja 1956 je krajevni ljudski odbor Ljubljana-Šentvid preimenoval Rocen v Rozmanov gaj. Leta

1958 je bila ustanovljena dvoletna srednja strokovna šola. Istočasno je tu delovala enoletna podoficirska šola, ki je bila oddelek zvezne podoficirske šole iz Sremske Kamenice. Od leta 1967 je nato tu triletna srednja kadetska šola za miličnike, ki postane leta 1974 štiriletna. Leta 1991 nastane tu srednja policijska šola, ki deluje v okviru Izobraževalnega centra Ministrstva za notranje zadeve. Od leta 1999 pa tu poteka izobraževalni program za poklic policist.

Jurij Šilc: Cesta Cirila Kosmača 51, 1211 Lj. – Šmartno
jurij.silc@ijs.si

Z dovoljenjem Slovenskega rodoslovnega društva
© 2001 Slovensko rodoslovno društvo
Drevesa, letn. 8, št. 1/2 (jun. 2001), str. 16-19.